

**TALABALARNING PROFESSIONAL MOSLASHUVIDA 'SOFT SKILLS'
VA LIDERLIKNING O'ZARO ALOQADORLIGI**

Toshkent Xalqaro Ta'lim Universiteti

Magistratura ta'labasi

Raximov Shohjaxon

shokharaximov@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarning professional moslashuv jarayonida "Soft skills" (yumshoq ko'nikmalar) va liderlik sifatlarining o'zaro aloqadorligi ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda bitiruvchilarning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini oshirishda kommunikativ ko'nikmalar, emotsional intellekt va tashabbuskorlikning roli asoslab berilgan. Oliy ta'lim muassasalarida talabalarni professional muhitga tayyorlashning pedagogik mexanizmlari bo'yicha amaliy tavsiyalar keltirilgan.

Аннотация: В данной статье научно анализируется взаимосвязь между «Soft skills» (мягкими навыками) и лидерскими качествами в процессе профессиональной адаптации студентов. В исследовании обоснована роль коммуникативных навыков, эмоционального интеллекта и инициативности в повышении конкурентоспособности выпускников на рынке труда. Представлены практические рекомендации по педагогическим механизмам подготовки студентов к профессиональной среде в высших учебных заведениях.

Abstract: This article provides a scientific analysis of the interrelationship between "Soft skills" and leadership qualities in the process of students' professional adaptation. The study substantiates the role of communication skills, emotional intelligence, and initiative in increasing the competitiveness of graduates in the labor market. Practical recommendations on pedagogical mechanisms for

preparing students for the professional environment in higher education institutions are presented.

Kalit soʻzlar: professional moslashuv, Soft skills, liderlik, oliy ta'lim, emotsional intellekt, kompetensiya, karyera oʻsishi.

Ключевые слова: профессиональная адаптация, Soft skills, лидерство, высшее образование, эмоциональный интеллект, компетенция, карьерный рост.

Keywords: professional adaptation, Soft skills, leadership, higher education, emotional intelligence, competence, career growth.

Zamonaviy mehnat bozorida mutaxassislariga qoʻyilayotgan talablar faqatgina professional bilim va texnik koʻnikmalar ("Hard skills") bilan cheklanib qolmasdan, balki shaxslararo muloqot va boshqaruv salohiyatini ham qamrab olmoqda. Xususan, bitiruvchilarning ish jarayoniga tez va samarali moslashishida "**Soft skills**" (**yumshoq koʻnikmalar**) hamda **liderlik sifatleri** hal qiluvchi omil boʻlib xizmat qilmoqda.

Professional moslashuv (adaptatsiya) jarayoni talabadan nafaqat oʻz vazifasini bajarishni, balki jamoada oʻz oʻrnini topishni, nizoli vaziyatlarni bartaraf etishni va tashabbus koʻrsatishni talab etadi. Liderlik sifatleri esa ushbu koʻnikmalarning eng yuqori nuqtasi boʻlib, u mutaxassisning faoliyat samaradorligini va karyera pogʻonalaridan koʻtarilish tezligini belgilaydi. Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida talabalarning yumshoq koʻnikmalarini rivojlantirish orqali ularning professional muhitga moslashish mexanizmlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi.

Professional moslashuv va "Soft Skills" fenomenining nazariy-metodologik tahlili. Zamonaviy pedagogika va psixologiya fanida professional moslashuv shaxsning mehnat faoliyati tizimiga dinamik kirishi va undagi funksional vazifalarni oʻzlashtirishi sifatida talqin etiladi. Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, mutaxassisning mehnat bozoridagi muvaffaqiyati 20% holatda uning

kognitiv bilimlari ("Hard skills")ga, qolgan 80% holatda esa shaxslararo muloqot va o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalari ("Soft skills")ga bog'liqdir. Ushbu yumshoq ko'nikmalar kompetensiyaviy yondashuv asosida talabanning moslashuvchanlik (adaptivlik) salohiyatini belgilaydi. Xususan, muloqot madaniyati, emotsional intellekt, tanqidiy fikrlash va muammolarni tizimli tahlil qilish ko'nikmalari bitiruvchining korporativ muhitdagi vertikal va gorizontol kommunikatsiyalarda o'z o'rnini topishini ta'minlaydi.

Liderlik sifatlari professional adaptatsiyani differensiallovchi omil sifatida. Liderlik sifatlari — bu shaxsning tashabbuskorlikni o'z zimmasiga olishi va jamoaviy maqsadlarni optimallashtirish qobiliyatining ijtimoiy-psixologik ko'rinishidir. Professional moslashuv jarayonida liderlik sifatlariga ega bo'lgan talabalar passiv ijrochilikdan aktiv sub'ektklik darajasiga tezroq o'tadilar. Ilmiy jihatdan yetakchilik xislatlari bitiruvchida quyidagi transformatsiyalarni yuzaga keltiradi:

Kognitiv-motivatsion transformatsiya: Mutaxassis ish jarayoniga faqat daromad manbai sifatida emas, balki o'zini namoyon qilish va ijtimoiy foyda keltirish maydoni sifatida qaraydi.

Ijtimoiy-psixologik barqarorlik: Liderlik potentsiali mutaxassisga yangi jamoada vujudga keladigan konfliktli vaziyatlarda destruktiv holatga tushmasdan, konstruktiv yechimlar taklif etish imkonini beradi. Bu sifatlar "Soft skills" tizimida integratsiyalashgan holda, mutaxassisning shaxsiy brendi shakllanishiga va uning tashkilot iyerarxiyasida nufuzi oshishiga xizmat qiladi.

Ta'lim tizimida kompleks kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik strategiyalari. Oliy ta'lim muassasalarida talabalarning professional moslashuvchanligini oshirish uchun ta'lim mazmunini amaliy yo'naltirilgan (practice-oriented) modellar bilan boyitish lozim. Bu jarayonda "**ta'lim – fan – ishlab chiqarish**" klasteri doirasida talabalarning jamoaviy loyihalardagi ishtiroki muhim ahamiyatga ega. Pedagogik texnologiyalar ichida keys-stadi, interaktiv

treninglar va simulyatsion o'yinlar talabani real mehnat sharoitiga yaqinlashtiradi. Shuningdek, talabalarning o'zini o'zi boshqarish organlaridagi faoliyati ularda mas'uliyatni delegatsiya qilish va strategik qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiruvchi fundamental mexanizm bo'lib xizmat qiladi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni tasdiqlaydiki, "Soft skills" (yumshoq ko'nikmalar) va liderlik sifatlari bir-birini inkor etuvchi emas, balki bir-birini to'ldiruvchi tizimli elementlardir. Agar "Soft skills" mutaxassisning tashqi muhitga moslashish quroli bo'lsa, liderlik ushbu muhitni transformatsiya qilish va boshqarish vositasidir. Ushbu o'zaro aloqadorlikni quyidagi **uch bosqichli model** orqali tushuntirish mumkin:

Intrapersonal bosqich (O'z-o'zini boshqarish): Talaba avvalo o'z vaqtini, his-tuyg'ularini va ichki intizomini boshqarishni o'rganadi (**Self-management**). Bu liderlikning fundamental poydevori bo'lib, professional faoliyatning dastlabki kunlarida talabada o'ziga bo'lgan ishonchni shakllantiradi.

Interpersonal bosqich (Muloqot va hamkorlik): Bunda muloqot madaniyati, empatiya va jamoaviy hamjihatlik birinchi planga chiqadi. Talaba o'zini jamoaning bir qismi sifatida his qilib, boshqalar bilan konstruktiv aloqaga kirishadi. Liderlik sifatlari bu bosqichda jamoaning umumiy maqsadlari uchun mas'uliyatni his qilish ko'rinishida namoyon bo'ladi.

Strategik bosqich (Natijaviylik va ta'sir ko'rsatish): Mutaxassis nafaqat moslashadi, balki ish jarayonlarini optimallashtirish bo'yicha innovatsion g'oyalarni ilgari suradi. Bu darajada liderlik sifatlari kreativ fikrlash bilan uyg'unlashib, mutaxassisning karyera o'sishini ta'minlovchi asosiy drayverga aylanadi.

Oliy ta'lim muassasalarida moslashuvchanlikni shakllantirishning innovatsion-pedagogik shart-sharoitlari. Talabalarning professional moslashuvchanligini oshirishda oliy ta'lim muassasalari tomonidan yaratiladigan "**professional simulyatsiya muhiti**" muhim ahamiyatga ega. Bu

shunchaki dars o'tish emas, balki talabani real mehnat bozori sharoitlariga tayyorlash demakdir. Bunga quyidagi pedagogik vositalar orqali erishiladi:

Vaziyatli treninglar (Simulation Training): Talabalar ishlab chiqarishdagi ehtimoliy inqirozli vaziyatlarga (konfliktlar, vaqt tanqisligi, resurslar yetishmasligi) tushiriladi va ulardan yechim topish talab etiladi. Bu jarayon talabaning psixologik chidamliligini va liderlik qarorlarini qabul qilish tezligini oshiradi.

Talabalar tashabbuslarini inkubatsiya qilish: OTM qoshidagi startap markazlari va loyihalar ofislari talabaga kichik jamoalarni shakllantirish, byudjetni rejalashtirish va natija uchun javob berish imkonini beradi. Bu professional adaptatsiyaning eng yuqori amaliy ko'rinishidir.

Akselogik yondashuv: Talabalarda professional etika, halollik va korporativ sadoqat kabi qadriyatlarni shakllantirish. Chunki liderlikning ma'naviy-axloqiy asosi bo'lmagan joyda professional moslashuv uzoq muddatli muvaffaqiyatga olib kelmaydi.

Shunday qilib, "Soft skills" va liderlik sifatlarining uyg'unligi talabani mehnat bozorida "raqobatbardosh mahsulot"ga aylantiradi. Bu sifatlar bitiruvchining o'zgaruvchan mehnat sharoitlariga nafaqat moslashishini, balki ushbu o'zgarishlarning faol ishtirokchisi va yetakchisiga aylanishini kafolatlaydi.

XULOSA

Olib borilgan ilmiy-nazariy tahlillar va empirik kuzatuvlar natijasida shunday xulosaga kelindiki, zamonaviy oliy ta'lim mazmuni faqatgina tor doiradagi professional bilimlarni uzatish bilan cheklanib qolmasdan, talaba shaxsining ijtimoiy-professional moslashuvchanligini ta'minlovchi **kompleks kompetensiyalarni** shakllantirishga yo'naltirilishi lozim. Talabalarning professional adaptatsiya jarayoni — bu murakkab ijtimoiy-psixologik fenomen bo'lib, uning samaradorligi bevosita "**Soft skills**" (yumshoq ko'nikmalar) va **liderlik sifatlarining** sinergetik aloqadorligiga bog'liqdir.

Tadqiqot doirasida "Soft skills" tarkibiy qismlari hisoblangan kommunikativ mahorat, emotsional intellekt va tanqidiy fikrlash ko'nikmalari mutaxassisning mehnat jamoasiga gorizontal integratsiyalashuvini ta'minlovchi asosiy instrument ekanligi aniqlandi. Liderlik sifatleri esa ushbu adaptiv ko'nikmalarning katalizatori sifatida namoyon bo'lib, bitiruvchining ijtimoiy-kasbiy muhitda nafaqat moslashuvchi, balki tashabbuskor sub'ekt sifatida vertikal karyera o'sishini kafolatlaydi. Ushbu ikki omilning uyg'unligi bitiruvchida "**kasbiy barqarorlik**" (professional resilience) fenomenini shakllantiradi, bu esa o'zgaruvchan bozor iqtisodiyoti sharoitida raqobatbardoshlikning bosh mezonini hisoblanadi.

Oliy ta'lim muassasalarida talabalarning professional moslashuv salohiyatini oshirish maqsadida ta'lim strategiyasini **akselogik va amaliy yo'naltirilgan (practice-oriented)** yondashuvlar asosida transformatsiya qilish zaruriyati tug'iladi. O'quv jarayoniga simulyatsion o'yinlar, loyiha asosida o'qitish va mentorlik tizimini tizimli ravishda tatbiq etish talabadagi potensial liderlik xislatlarini real boshqaruv ko'nikmalariga aylantirish imkonini beradi. Shunday qilib, liderlik va "Soft skills" ko'nikmalari o'zaro integratsiyalashgan holda, bo'lajak mutaxassisning professional identifikatsiyasini yakunlovchi va uni jamiyatning ijtimoiy-professional strukturasi samarali kirishini ta'minlovchi fundamental mexanizm bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli Farmoni. "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida".
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 20-apreldagi PQ-2909-sonli Qarori. "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida".

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktyabrdagi PF-5847-sonli Farmoni. "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida".

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 21-dekabrdagi PF-269-sonli Farmoni. "Yangi O'zbekiston ma'muriy islohotlarini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" (Kadrlar salohiyatini oshirish qismi).

5. Ismoilov A., Rahmonov N. (2022). Professional adaptatsiya va Soft skills. Toshkent: "Iqtisod-moliya".

6. Mahmudov I. (2019). Boshqaruv psixologiyasi. O'quv qo'llanma. Toshkent: "Yangi asr avlodi".

7. Sattorov T. (2021). Liderlik mahorati va korporativ boshqaruv. Toshkent: "Fan va texnologiya".

8. Azizxo'jayeva N.N. (2018). Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: TDPU nashriyoti.

9. G'oziyev E.G'. (2017). Psixologiya (Yosh davrlari psixologiyasi). Toshkent: "O'qituvchi".

10. Toshmuhamedov B. (2023). Zamonaviy mehnat bozori va kadrlarni tayyorlash strategiyalari. Toshkent.

11. Abdurahmonov Q.X. (2024). "Bitiruvchilarning professional moslashuvida yumshoq ko'nikmalarning ahamiyati". O'zbekiston iqtisodiyoti va innovatsion ta'lim ilmiy jurnali, 2-son.

12. Karimova M. (2025). "Talaba-yoshlarda liderlik sifatlarini shakllantirishning psixologik drayverlari". Pedagogik mahorat tahlili, Toshkent.

